

Олексій ДЕЙКУН, асист.

ORCID ID: 0000-0001-7363-4811

e-mail: oleksii.deikun@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Київ, Україна

Катерина ШТАНЬКО, студ.

ORCID ID: 0009-0001-2498-2569

e-mail: kateryna.shtanko@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Київ, Україна

Анастасія СТУЛЕНЬ, студ.

ORCID ID: 0009-0007-7767-1290

e-mail: a.stulen30@gmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Київ, Україна

КАТЕГОРИЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ЛЕКСИКАЛІЗОВАНИХ І ГРАМАТИКАЛІЗОВАНИХ КОНСТРУКЦІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Вступ. *Мета статті – виокремити на матеріялі заголовків новинних сайтів BBC News та BBC News Україна категоризаційні моделі перекладу лексикалізованих та граматикалізованих конструкцій. Лексикалізовані конструкції – це морфосинтаксичні побудови, що складаються з двох елементів: постійного та змінного, тоді як останній узалежнено від першого. Граматикалізовані конструкції – це дво- або багатокомпонентні структури на позначення транзитивності, модальності, руху, підрядності тощо.*

Методи. *У дослідженні було використано конструкційну методiku, яка передбачає три етапи, а саме: відбірковий, класифікаційний і перекладацько-зіставний.*

Результати. *У роботі вперше встановлено, що англійськомовні граматикалізовані й лексикалізовані конструкції перекладають в українськомовних заголовках з опертям на три моделі, зокрема базово-суперординатну, базово-субординатну й субординатно-базову.*

© Дейкун Олексій, Штанько Катерина, Стулень Анастасія, 2025

Висновки. *За базово-суперординатною моделлю рівень категоризації змінних компонентів лексикалізованих чи граматикалізованих конструкцій змінюють із базового до суперординатного для наголошення на більш узагальнених проявах певного об'єкта в українському тлумаченні. Відповідно до базово-субординатної моделі змінні та постійні компоненти англійськомовних лексикалізованих чи граматикалізованих структур в українському перекладі змінюють рівень категоризації з базового на субординатний, щоб конкретизувати референтів, вказати на їхні особливі ознаки чи акцентувати їх. Згідно з субординатно-базовою моделлю рівень категоризації постійних компонентів лексикалізованих чи граматикалізованих конструкцій змінюють із субординатного на базовий у перекладі для представлення референтів, що входять до ядра картини світу українських читачів.*

Ключові слова: *моделі перекладу, категоризація, лексикалізована конструкція, граматикалізована конструкція, заголовок, BBC News, медійний дискурс.*

Вступ

Сучасні дослідження з медіаперекладу фокусуються на вивченні перекладу текстів різних жанрів (Dorrimanesh, Aqili, & Aghagolzadeh, 2023), серед яких важливу роль відіграють заголовки (Дейкун, 2022; 2024а; 2024b). *Заголовок* розуміємо як мінітекст (Halliday, 1990), який підсумовує зміст повідомлення (Mehawesh, & AL-Allawi, 2024), зацікавлює читачів (Nypadymka, 2023) та відповідає їхнім потребам, мотивуючи їх ознайомитися із новинними статтями повністю (Potapenko, 2021).

Відшукування мінімальних одиниць передачі змісту тексту – одне із завдань сучасної медійного перекладознавства (Дейкун, 2024а; 2024b). Згадані одиниці можуть включати слова, фрази та речення (Mehawesh, & AL-Allawi, 2024), а також **конструкції** – тобто усталене поєднання слів (Höder, Prentice, & Tingsell, 2021), укорінених у людській пам'яті (Goldberg, 2006).

Морфосинтаксичні конструкції розглядають у двох аспектах: *парадигматичному й синтагматичному*, де перший стосується різних ступенів узагальнення змісту, тоді як другий – послідовної взаємодії побудов. В аспекті парадигматики конструкції поділяють на три різновиди: *цільні, лексикалізовані та граматикалізовані* (Tomasello, 2000).

Лексикалізовані конструкції – такі структури, що мають два компоненти і спираються на абстрактні острови надійності (Albright, 2002), напр.: ***Mother's joy as son named world's youngest male artist*** (BBC 23 трав. 2024) – ***Мамина радість. Як дворічний митець потрапив у Книгу рекордів Гіннеса*** (BBC 24 трав. 2024). Граматикалізовані побудови позначають узагальнені відношення між референтами за допомогою двох або більше слів із різних класів (Tomasello, 2000). До граматикалізованих структур належать такі: прийменникові, підрядні, модальні, транзитивні, а також суб'єктно-предикативні, тоді як останній різновид ілюструє така пара заголовків, пор.: ***Cern: Scientists search for mysterious ghost particles*** (BBC 24 трав. 2024) – ***Вчені шукають загадкові примарні частинки, які стануть проривом у вивченні Всесвіту*** (BBC 27 трав. 2024).

Морфосинтаксичні лексикалізовані та граматикалізовані конструкції складаються з двох основних компонентів: *постійного*, який може змінювати форму, але чиє значення зберігається в контексті; та *змінного*, що підпорядковується постійному і може перемінювати семантику залежно від ситуації (Hoffmann, 2022), пор.: ***The little-known history of Champagne*** (BBC 02 берез. 2023) – ***Маловідома історія шампанського. Чому революцію ігристого вина робили вдови*** (BBC 05 берез. 2023). У вищевказаних заголовках виокремлюємо лексикалізовані конструкції *little-known history* – *маловідома історія*, у яких постійним елементом є *history* – *історія* і змінним – *little-known* – *маловідома*.

Крім того, лексикалізовані й граматикалізовані побудови можуть модифікуватися за допомогою залучення додаткових компонентів до власного складу, які слугують для конкретизації чи акцентування. Іншими словами, модифікація – це введення компонентів усередину конструкції, які розширюють її зміст, додають інформацію про особливості, розмір, форму об'єкта/суб'єкта (Paune, 2011) та загалом "приписують інформацію" (Feist, 2012), пор.: ***Gillian Anderson: I was surprised by shame of sharing sexual fantasies*** – ***Легендарна Джилліан Андерсон випускає книгу про жіночі сексуальні фантазії*** (BBC 05 вер. 2024). В українському відповіднику до лексикалізованої онімної структури Джилліан Андерсон залучили додатковий змінний компонент *легендарна*

для акцентування суспільного статусу американської акторки, а тому згадана конструкція розширюється і стає модифікованою.

Категоризація – це процес систематизації засвоєних знань; певний набір диференціальних класів слів, які мають спільні категоріяльні ознаки (Біскуб, 2014). У сучасній лінгвістиці вчені виокремлюють три рівні категоризації референтів: *базовий*, що подає інформацію про позначуване на рівні сприйняття почуттями; *субординатний*, який підкреслює особливі вияви об'єкта; а також *суперординатний*, котрий позначає більш абстрактне або загальне поняття (Rosch, 1978).

Мета статті – виокремити категоризаційні моделі перекладу англійськомовних лексикалізованих і граматикалізованих конструкцій на матеріалі заголовків новинного сайту BBC News (<https://www.bbc.com/news>) та їхніх українськомовних аналогів на BBC News Україна (<https://www.bbc.com/ukrainian>) за 2016–2024 роки.

Огляд літератури вказує, що науковці загалом зосереджені на виокремленні низки конструкцій: каузативних (Hallman, 2024), екзистенційних (Haspelmath, 2021), модальних (Hilpert, Cappelle, & Depraetere, 2021) і порівняльних (Treis, 2018). А втім, тлумаченню побудов різних типів присвячено незначну кількість робіт: вони розглядають особливості перекладу англійськомовних пасивних структур (Al Zumor, 2021), цільних конструкцій (Дейкун, 2024а; 2024b), атрибутивних побудов у нафтогазовій термінології (Болотнікова, Зозуля & Охрей, 2019); а також стратегії відтворення конструкцій із компонентом "one" (Лукіна, 2018). Водночас новітні розвідки оминають увагою переклад лексикалізованих і граматикалізованих конструкцій оригіналу в аспекті категоризації, що й розглянуто в цій статті.

Методи

У цій розвідці використано конструкційну методику (Goldberg, 2006; Hoffmann, 2022; Дейкун, 2024а; 2024b), яка передбачає три етапи вивчення відтворення англійськомовних лексикалізованих і граматикалізованих конструкцій українською мовою: *відбіркового*, *класифікаційного* і *перекладацько-зіставного*.

На *відбіркового етапі* виокремлюємо перекладені українськомовні заголовки на вебсторінках BBC News Україна (<https://www.bbc.com/ukrainian>) та їхні англійськомовні оригінали на

BBC News (<https://www.bbc.com/news>). Спершу шукаємо актуальний витлумачений заголовок українською мовою здебільшого про закордонні події, пор: ***Чоловік розстріляв пацієнтів у лікарні, а потім наклав на себе руки*** (<https://www.bbc.com/ukrainian/news-50727525>) (BBC 10 груд. 2019). Відтак знаходимо оригінал перекладеного відповідника на англійськомовній вебсторінці BBC News. У цьому випадку звертаємося до секції "Europe" ("Європа"): *Czech shooting: **Gunman** kills six at hospital in Ostrava* (<https://www.bbc.com/news/world-europe-50725840>) (BBC 10 груд. 2019).

На класифікаційному етапі у виокремлених парах заголовків визначаємо морфосинтаксичні конструкції та встановлюємо їхній різновид, передусім звертаючи увагу на лексикалізовані й граматикалізовані, чиї складники можуть змінювати рівень категоризації в перекладі. У наведеному вище англійськомовному заголовку виокремлюємо граматикалізовану суб'єктно-предикативну конструкцію *gunman kills*, якій відповідає аналогічна українська структура *чоловік розстріляв*.

Перекладацько-зіставний етап аналізу передбачає, що виокремлені раніше структури порівнюють в аспекті рівня категоризації їхніх сталих і змінних складників, щоб визначити однойменні тлумачькі моделі. Унаслідок цього зіставлення з'ясуємо, що граматикалізовану суб'єктно-предикативну структуру *gunman kills* відтворено українською конструкцією цього ж типу *чоловік розстріляв*. Постійний елемент *gunman*, що здійснює категоризацію субординатного рівня <озброєна пістолетом людина> у конструкції оригіналу узагальнено відтворено вже на базовому рівні *чоловік* <особа чоловічої статі>. Безсумнівно, така зміна в рівнях категоризації дає підстави стверджувати, що переклад постійного елемента структури оригіналу відбувався з опертям на субординатно-базову модель.

Результати

Опрацювання перекладених українською англійськомовних конструкцій, наявних у заголовках, виявило використання трьох категоризаційних моделей: *базово-суперординатної*; *базово-субординатної*; *субординатно-базової*. Ужиті в цій розвідці

символи < > вказують на ментальний складник конструкцій, наявний у пам'яті людей і не позначений у тексті.

Згідно з **базово-суперординатною** моделлю рівень категоризації постійних компонентів лексикалізованих конструкцій оригіналу тлумачать із зсувом до суперординатного, пор.: *'Bullet-proof sofa' targets safety fears – У Шотландії створили куленепробивні меблі* (BBC 25 лют. 2016). Постійний складник, що здійснює категоризацію на базовому рівні й виражений іменником *sofa* <меблевий виріб для сидіння> у складі лексикалізованої конструкції оригіналу *'Bullet-proof sofa'*, у перекладі узагальнено до суперординатного рівня *меблі* <предмети оформлення інтер'єру>, позаяк це слово входить до ядра картини світу всіх українськомовних читачів.

Крім того, на використання базово-суперординатної моделі вказує ще одна пара заголовків, де рівень категоризації постійних компонентів лексикалізованих конструкцій оригіналу узагальнюють до суперординатного, пор.: *Fancy a new kitchen? Hire one from Ikea – ІКЕА здаватиме меблі в оренду: як це працюватиме* (BBC 04 лют. 2019). Постійний складник базового рівня, позначений іменником *kitchen* <приміщення для приготування їжі> у складі лексикалізованої конструкції оригіналу *a new kitchen*, в українському відповіднику узагальнено до суперординатного рівня *меблі* <предмети оформлення інтер'єру>. Водночас фіксований складник *kitchen* конструкції оригіналу в перекладі стає змінним компонентом *меблі* у складі граматикалізованої транзитивної структури *здаватиме меблі*, позаяк є узалежненим від дієслова *здаватиме*.

Відповідно до **базово-субординатної** моделі рівень категоризації постійних складників лексикалізованих або граматикалізованих конструкцій оригіналу змінюється із базового в оригіналі на субординатний в тлумаченні, пор.: *Watch: Footage shows last residents' struggle to leave Ukraine town – В Авдіївці серед руїн досі живуть люди. Їх останній шанс на порятунок "Білі янголи"* (BBC 31 січ. 2024). Постійний компонент на базовому рівні категоризації, виражений іменником *town* <невеличке місто> у складі лексикалізованої конструкції оригіналу *Ukraine town*, в українському перекладі відтворено власною назвою *Авдіївці*.

Згаданий онім поєднується з прийменником *в* та утворює граматикалізовану прийменникову структуру *в Авдіївці <українське місто на сході>*, що здійснює категоризацію вже на базовому рівні, конкретизує назву міста й активує безпекову потребу наших читачів.

До того ж наведену базово-субординатну модель уживають для перекладу граматикалізованих побудов, як-от прийменникових, котрі можуть змінювати рівень категоризації своїх складників і відтворюватися змінними елементами в складі транзитивних структур, пор: *Australian children take 900km drive in stolen car* – *Діти у Австралії викрали позашляховик і проїхали 900 км* (BBC 15 лип. 2019). Змінний компонент на базовому рівні, представлений іменником *car <вид транспорту>* у складі модифікованої прийменникової конструкції оригіналу *in stolen car*, в українському перекладі подано як *позашляховик <різновид автотранспорту>*. Витлумачений змінний елемент перебуває вже на субординатному рівні категоризації, а власне конструкцію представлено транзитивним різновидом *викрали позашляховик*.

Ще одним прикладом застосування базово-субординатної моделі слугує тлумачення лексикалізованої модифікованої конструкції оригіналу в такій парі заголовків із передаванням значення конструкції оригіналу іншими мовними одиницями в перекладі, пор.: *Gustav Klimt portrait found after almost 100 years – Втрачений сто років тому шедевр. Хто ця жінка, яку намалював Клімт* (BBC 26 квіт. 2024). Постійний складник базового рівня, позначений іменником *portrait <зображення людини>* у складі лексикалізованої модифікованої (завдяки введенню ім'я *Густав*) конструкції оригіналу *Gustav Klimt portrait*, в українському відповіднику перекладено аналогічним елементом на субординатному рівні категоризації *шедевр <довершений у своєму жанрі твір>* із вужчим значенням. Такий переклад пояснюємо тим, що кількість портретів значно перевищує число мистецьких шедеврів, яких є вкрай мало і котрі потребують високохудожньої майстерности автора. Крім того, у наведеній парі заголовків відбувається ще одна зміна: нефіксований складник оригіналу *Klimt* передано цільною побудовою *Клімт* на позначення художника в межах підрядної означальної структури "*яку намалював Клімт*" у перекладі.

Згідно із **субординатно-базовою** моделлю рівень категоризації постійних компонентів лексикалізованих і граматикалізованих конструкцій оригіналу змінюється з субординатного на базовий у тлумаченні, пор.: *How AI turned a Ukrainian YouTuber into a Russian – Як штучний інтелект перетворив українську блогерку на російську пропагандистку* (BBC 15 трав. 2024). Постійний складник на субординатному рівні, позначений іменником *YouTuber* <контент-мейкер на Ютуб-платформі> у складі лексикалізованої конструкції оригіналу *a Ukrainian YouTuber*, у перекладі узагальнено до базового рівня категоризації *блогер* <контент-мейкер в інтернеті>. Таку зміну пояснюємо тим, що "блогер" є більш універсальним поняттям, і ця людина працює з різними формами подачі вмісту на будь-яких платформах, а знання про неї входить до ядра картини світу всіх українських читачів.

Аналогічним прикладом уживання субординатно-базової моделі слугує переклад такої лексикалізованої конструкції оригіналу в нижчезказаних заголовках, пор.: *Tesla's new Cybertruck smashed during demo – Tesla представила новий броньований пікап. Але з тріснутим склом* (BBC 22 листоп. 2023). Постійний елемент на субординатному рівні категоризації, позначений іменником *Cybertruck* <різновид електромобіля> у складі лексикалізованої модифікованої (унаслідок введення назви бренду *Tesla*) конструкції оригіналу *Tesla's new Cybertruck*, в українському відповіднику узагальнено до компонента на базовому рівні *пікап* <тип легких комерційних авто>, позаяк *Tesla Cybertruck* – електричний фургон на основі пікапа в стилі кіберпанку.

Дискусія і висновки

Дослідження українського перекладу англійськомовних лексикалізованих і граматикалізованих конструкцій виявило використання трьох категоризаційних моделей: базово-суперординатної, базово-субординатної та субординатно-базової.

Згідно з базово-суперординатною моделлю рівень категоризації змінних компонентів лексикалізованих чи граматикалізованих конструкцій змінюють із базового до суперординатного для наголошення на більш абстрактних виявах референта в перекладі. Відповідно постійний складник лексикалізованої

конструкції оригіналу на позначення різновиду м'яких меблів базового рівня категоризації переходить до суперординатного, що позначає предмети оформлення інтер'єру загалом. За базово-субординатної моделі рівень постійних та змінних компонентів лексикалізованих і граматикалізованих побудов оригіналу переходить із базового рівня на субординатний, щоб вказати на конкретні вияви позначуваного. Наприклад, постійний елемент оригіналу на базовому рівні на позначення невеликого міста внаслідок зміни категоризації виражає в перекладі вже конкретне українське місто на сході України. Відповідно до вживання субординатно-базової моделі рівень категоризації постійних компонентів лексикалізованих/граматикалізованих структур змінюють із субординатного на базовий у перекладі. Такий крок необхідний для позначення референта більш загальними словами, що входять до ядра картини світу всіх українців, наприклад, різновид американського електромобіля в оригіналі замінюють загальновідомим типом легкових авто у перекладі.

Перспективи подальших досліджень полягають у пошуку решти перекладацьких моделей нееквівалентних лексикалізованих і граматикалізованих конструкцій на матеріалі заголовків інших англійськомовних онлайн-видань.

Внесок авторів: Олексій Дейкун – концептуалізація, валідація даних, написання (перегляд і редагування); Катерина Штанько – методологія, написання (оригінальна чернетка); Анастасія Стулень – написання (оригінальна чернетка).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Біскуб, І. П. (2014). Лінгвістична категоризація: від Аристотеля до IMAL (isolating-monocategorical-associational language). *Studia philologica*, 3, 11–18.

Болотнікова, А. П., Зозуля, М. О., & Охрей, А. Г. (2019). Особливості перекладу конструкції "прикметник + іменник" у нафтогазовій термінології. *Молодий вчений*, 5.1. (69.1), 27–30.

Дейкун, О. (2022). Моделі українського перекладу мовних засобів в англійськомовних новинних заголовках: позиція утримування уваги. *Актуальні питання іноземної філології*, 17, 20–24, <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-17-3>

Дейкун, О. (2024а). Переклад англійськомовних суб'єктно-предикативних конструкцій у заголовках BBC News Україна. *Вісник*

Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія, 27(1), 71–81. <https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2024.309606>

Дейкун, О. (2024). Український переклад англійськомовних лексикалізованих конструкцій (на матеріалі заголовків BBC NEWS та BBC NEWS Україна). *Studia Philologica*, 22(1), 30–45. <https://doi.org/10.28925/2412-2491.2024.223>

Al Zumor, A. Q. (2021). Exploring intricacies in English passive construction translation in research articles' abstracts by Arab author-translators. *SAGE Open*, 11(3), 21582440211047556.

Albright, A. (2002). Islands of Reliability for Regular Morphology: Evidence from Italian. *Language*, 78, 684–709.

Dorrimanesh, P., Aqili, S. V., & Aghagolzadeh, F. (2023). News translation: a unique form of communication production. *Journal of Language and Translation*, 13(1), 193–208.

Feist, J. (2011). *Premodifiers in English: Their structure and significance*. Cambridge University Press.

Gaspers, J., & Cimiano, P. (2014). A Computational Model for the Item-Based Induction of Construction Networks. *Cognitive science*, 38(3), 439–488.

Goldberg, A. (2006). *Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language*. Oxford University Press.

Halliday, M. (1990). *An Introduction to Functional Grammar*. Hodder & Stoughton.

Hallman, P. (2024). Argument structure hierarchies and alternations in causative and double object constructions. *Glossa: a journal of general linguistics*, 9, 1–20.

Haspelmath, M. (2021). Existential constructions and two types of comparative concepts: Construction-functions and construction-strategies. *Descriptive Grammars & Typology*, 2, 1–10.

Hilpert, M. (2021). *Ten Lectures on Diachronic Construction Grammar*. Brill. <https://doi.org/10.1163/9789004446793>

Höder, S., Prentice, J., & Tingsell, S. (2021). *Additional language acquisition as emerging multilingualism*. Kiel University.

Hoffmann, T. (2022). *Construction Grammar*. Cambridge University Press.

Mehawesh, M., & AL-Allawi, S. M. (2024). Challenges in Translation News Headlines: A Case of English Headlines Rendered into Arabic. *World Journal of English Language*, 14(5), 515. <https://doi.org/10.5430/wjel.v14n5p515>

Nypadymka, A. (2023). Linguistic basis of modern clickbait newspaper headlines. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 65(2), 210–216.

Payne, T. E. (2011). *Understanding English grammar: A linguistic introduction*. Cambridge University Press.

Potapenko, S. (2021). Globalising and localising translation strategies from rhetorical perspective: Rendering English headlines into Ukrainian. *SHS Web of Conferences*, 105, 02001. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110502001>

Rosch, E. (1978). Principles of categorization. In Allan Collins & Edward E. Smith (eds.), *Readings in Cognitive Science, a Perspective from Psychology and Artificial Intelligence* (p. 312–322). Morgan Kaufmann Publishers.

Tomasello, M. (2000). First steps toward a usage-based theory of language acquisition. *Cognitive Linguistics*, 11, 1/2, 61–82.

Treis, Y. (2018). Comparative constructions: An introduction. *Linguistic Discovery*, 16(1), I–XXVI.

REFERENCES

Al Zumor, A. Q. (2021). Exploring intricacies in English passive construction translation in research articles' abstracts by Arab author-translators. *SAGE Open*, 11(3), 21582440211047556.

Albright, A. (2002). Islands of Reliability for Regular Morphology: Evidence from Italian. *Language*, 78, 684–709.

Biskub, I. P. (2014). Linguistic categorization: from Aristotle to IMAL (isolating-monocategorial-associational language). *Studia philologica*, 3, 11–18 [in Ukrainian].

Bolotnikova, A. P., Zozulia, M. O., & Okhrei, A. H. (2019). Features of translation of the "adjective + noun" construction in oil and gas terminology. *Young scientist*, 5.1. (69.1), 27–30 [in Ukrainian].

Deikun, O. (2022). Patterns of Ukrainian translation of linguistic means in English news headlines: the attention-attracting position. *Topical issues of foreign philology*, 17, 20–24 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2022-17-3>

Deikun, O. P. (2024a). Translation of English Subject-Predicative constructions in the headlines of BBC News Ukraine. *Messenger of Kyiv National Linguistic University. Series Philology*, 27(1), 71–81 [in Ukrainian].

Deikun, O. (2024b). Ukrainian Translation of English Lexicalized Constructions: A Case of BBC News and BBC News Ukraine Headlines. *Studia Philologica*, 22(1), 30–45 [in Ukrainian].

Dorrimanesh, P., Aqili, S. V., & Aghagolzadeh, F. (2023). News translation: a unique form of communication production. *Journal of Language and Translation*, 13(1), 193–208.

Feist, J. (2011). *Premodifiers in English: Their structure and significance*. Cambridge University Press.

Gaspers, J., & Cimiano, P. (2014). A Computational Model for the Item-Based Induction of Construction Networks. *Cognitive science*, 38(3), 439–488.

Goldberg, A. (2006). *Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language*. Oxford University Press.

Halliday, M. (1990) *An Introduction to Functional Grammar*. Hodder & Stoughton.

Hallman, P. (2024). Argument structure hierarchies and alternations in causative and double object constructions. *Glossa: a journal of general linguistics*, 9, 1–20.

Haspelmath, M. (2021). Existential constructions and two types of comparative concepts: Construction-functions and construction-strategies. *Descriptive Grammars & Typology*, 2, 1–10.

Hilpert, M. (2021). *Ten Lectures on Diachronic Construction Grammar*. Brill. <https://doi.org/10.1163/9789004446793>

Höder, S., Prentice, J., & Tingsell, S. (2021). *Additional language acquisition as emerging multilingualism*. Kiel University.

Hoffmann, T. (2022). *Construction Grammar*. Cambridge University Press.

Mehawesh, M., & AL-Allawi, S. M. (2024). Challenges in Translation News Headlines: A Case of English Headlines Rendered into Arabic. *World Journal of English Language*, 14(5), 515. <https://doi.org/10.5430/wjel.v14n5p515>

Nypadymka, A. (2023). Linguistic basis of modern clickbait newspaper headlines. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 65(2), 210–216.

Payne, T. E. (2011). *Understanding English grammar: A linguistic introduction*. Cambridge University Press.

Potapenko, S. (2021). Globalising and localising translation strategies from rhetorical perspective: Rendering English headlines into Ukrainian. *SHS Web of Conferences*. 105, 02001. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110502001>

Rosch, E. (1978). Principles of categorization. In Allan Collins & Edward E. Smith (eds.), *Readings in Cognitive Science, a Perspective from Psychology and Artificial Intelligence* (p. 312–322). Morgan Kaufmann Publishers.

Tomasello, M. (2000). First steps toward a usage-based theory of language acquisition. *Cognitive Linguistics*, 11, 1/2, 61–82.

Treis, Y. (2018). Comparative constructions: An introduction. *Linguistic Discovery*, 16(1), I–XXVI.

Отримано редакцією журналу / Received: 08.10.24

Прорецензовано / Revised: 14.11.24

Схвалено до друку / Accepted: 12.12.24

Oleksii DEIKUN, Assist.
ORCID ID: 0000-0001-7363-4811
e-mail: oleksii.deikun@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

Kateryna SHTANKO, Student
ORCID ID: 0009-0001-2498-2569
e-mail: kateryna.shtanko@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

Anastasiia STULEN, Student
ORCID ID: 0009-0007-7767-1290
e-mail: a.stulen30@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine

CATEGORIZATION PATTERNS OF TRANSLATION OF ENGLISH LEXICALIZED AND GRAMMATICALIZED CONSTRUCTIONS INTO UKRAINIAN

Background. *The aim of the article is to identify categorization patterns of translation of lexicalized and grammaticalized constructions based on the headlines from BBC News and BBC News Ukraine webpages. Lexicalized constructions are morphosyntactic structures encompassing fixed and non-fixed elements, with the latter being dependent on the first one. Grammaticalized constructions are two- or multi-component structures denoting the generalized relations of transitivity, modality, movement, subordination, etc.*

Methods. *The study takes advantage of the constructionist methodology entailing three stages: selection of the structures, their classification, translation and comparison.*

Results. *The novelty of the research consists in the finding that English grammaticalized and lexicalized constructions are translated in Ukrainian headlines according to these three patterns, namely the basic-superordinate, basic-subordinate, and subordinate-basic.*

Conclusions. *In conformity with the basic-superordinate pattern, the level of categorization of non-fixed components of lexicalized or grammaticalized constructions shifts from basic to superordinate in order to emphasize more generalized manifestations of a certain referent in the Ukrainian translation. Within the basic-subordinate pattern, the non-fixed and fixed components of English lexicalized or grammaticalized structures*

in the Ukrainian translation change their level of categorization from basic to subordinate in order to specify referents, point out their special features or emphasize them. According to the subordinate-basic pattern, the level of categorization of fixed components of lexicalized or grammaticalized constructions alters from subordinate to basic to represent referents being the part of the core of the Ukrainian readers' worldview.

Keywords: *translation patterns, categorization, lexicalized construction, grammaticalized construction, headline, BBC News, media discourse.*

Автори заявляють про неаявність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses, or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.